

творчість, відповідальність, наполегливість, так і негативні – лінощі, інертність, консерватизм, безвідповідальність, пасивність, що впливатимуть на результативність складання іспиту.

Враховуючи особистість, темперамент і характер кожного з лікарів-інтернів, слід оптимізувати ритмізацію процесу підготовки, дотримуватися рівномірного навантаження при тестуванні, збереження концентрації уваги, мобілізації пам'яті, врівноваження емоцій при нарузі процесів мислення, чергування мозкових штурмів та пауз при проведенні практичних занять і семінарів, необхідність періодичної емоційної розрядки, вчасні перерви.

Здійснення реформування галузі охорони здоров'я потребує вдосконалення системи підготовки медичних кадрів, керівників органів управління та закладів охорони здоров'я на післядипломному етапі в рамках безперервної медичної освіти шляхом скорочення тривалості циклів післядипломного вдосконалення та запровадження нових навчальних інформаційних технологій.

Висновки. Таким чином, реформування системи охорони здоров'я в Україні є одним із пріоритетів сучасної політики та невід'ємною складовою соціально-економічних перетворень української держави. Одним із основних концептуальних аспектів реформи охорони здоров'я є оптимізація підготовки медичних кадрів, яка є неможливою без освітнього компоненту.

Перспективи подальших досліджень. Робота по створенню в Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця (Київ, Україна) Інституту післядипломної освіти є сьогодні ключовою ланкою в системі неперервного навчання. Тут українські громадяни і іноземці зможуть розвинути свою освіту шляхом одержання певної спеціальності, підвищення кваліфікації, обміну досвідом з колегами. Сучасний рівень проведення лекцій, семінарів, конференцій забезпечуватиметься відповідною технічною базою: бібліотекою з можливістю використання зарубіжних баз періодики (EBSCO, Springer, URAN та інших), комп'ютерною мережею із швидкісним дротовим та Wi-Fi доступом до Internet, різноманітним презентаційним обладнанням,

що сприятиме підготовці висококваліфікованих кадрів.

Список використаних джерел

1. Лазоришинець В.В. Последующие пути развития высшего медицинского образования Украины / В.В.Лазоришинець, Н.В.Банчук, А.П.Волосовець. и др. // Мат. Всеукр. навч.-наук. конф. – Тернопіль, 2010. – С. 6-11.
2. Наскрізна програма підготовки студентів медичних факультетів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації та лікарів-інтернів для оволодіння практичними навичками та методиками, необхідними для роботи на посадах лікарів за спеціальністю «Загальна практика-сімейна медицина» / web: <http://www.moz.gov.ua>. – 2013. – 4с.
3. Свінцицький А.С. Впровадження концепції компонентно-орієнтованого підходу до навчання в післядипломну підготовку лікарів і провізорів в інтернатурі / Свінцицький А.С., Дорошенко В.О., Гомза Я.Ю. // Мат. Всеукр. навч.-наук. конф. – Тернопіль, 2010. – С. 441-444.
4. Фільц О., Мироненко О., Богута Х. Психологічні аспекти оптимізації підготовки лікарів-інтернів до складання ліцензійного іспиту «Крок-3. Загальна лікарська підготовка. – Мат. XIII Конгресу СФУЛТУ. – Львів-Київ-Чикаго, 2010. – С.745.

к.п.н., доцент Погоріла І.О.

+38(095)6030356

pogorely@akson45.kiev.ua

Член-кореспондент НАН України,

д.биол.н, професор Романенко О.В.

+38(044)4544995

bio@nmu.kiev.ua

FORMUVANNYA EKOLOGICHNOЇ KOMPETENSIЇ MAJBTNOGO LIKARYA

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТА – МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

Pogorila I.O., Romanenko O.V. Formation of ecological competence of medical student – future doctor.

In this article there is actualized the problem of ecological education in the context of ecological competence, valuable relation of students to the environment. Reveals the purpose, features, approaches to the formation of ecological competence in first-year students of the higher medical educational establishments during the realization scientific work.

Keywords: ecological competence, first-year student, medical student, scientific work, student scientific circle.

Погоріла І.О., Романенко О.В. Формування екологічної компетенції студента – майбутнього лікаря.

У статті актуалізується проблема екологічного виховання у контексті формування екологічної компетенції, ціннісного ставлення студентської молоді до довкілля. Розкрито мету, особливості, підходи до формування екологічної компетенції студентів-першокурсників вищого медичного навчального закладу у процесі виконання науково-дослідницької роботи.

Ключові слова: екологічна компетенція, студент-першокурсник, студент-медик, науково-дослідницька робота, студентський науковий гурток.

Погорелая И.О., Романенко А.В.
Формирование экологической компетенции студента – будущего врача.

В статье актуализируется проблема экологического воспитания в контексте формирования экологической компетенции, ценностного отношения студенческой молодежи к окружающей среде. Раскрыты цели, особенности, подходы к формированию экологической компетенции студентов-первокурсников высшего медицинского учебного заведения в процессе выполнения научно-исследовательской работы.

Ключевые слова: экологическая компетенция, студент-первокурсник, студент-медик, научно-исследовательская работа, студенческий научный кружок.

Постановка проблеми. Важливим напрямком виховання студентської молоді є екологічний. Формування ціннісного, відповідального ставлення особистості до оточуючого світу є метою екологічного виховання.

Метою статті є висвітлення підходів до формування екологічної компетентності та екологічної культури студентів-медиків у процесі науково-дослідницької діяльності в умовах студентського наукового гуртка.

Виклад основного матеріалу. Важливою рисою лікаря в умовах сьогодення є медико-екологічний світогляд. Саме тому перед вищою медичною школою постає завдання формування особистості медика як професіонала, громадянина, дослідника, гуманіста, активного члена суспільства [5, с.227].

Формування медико-екологічного світогляду розглядається нами з позицій всебічного розвитку цілісної, гармонійної особистості з високим рівнем екологічної культури.

Основними принципами, на яких базується формування медико-екологічного світогляду майбутніх лікарів, який вважається складовою наукового світогляду є науковість,

системність, гуманізм, наступність, безперервність [1].

Екологічне виховання, зокрема формування медико-екологічної компетенції та екологічної культури, у вищому медичному навчальному закладі IV рівня акредитації здійснюється під час лекційних, практичних занять з медичної біології, а також у позааудиторний час, у процесі науково-дослідницької діяльності студентів-першокурсників в умовах студентського наукового гуртка кафедри біології [2].

У студентському науковому гуртку кафедри біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця займаються представники різних факультетів, а саме медичного, стоматологічного, фармацевтичного, медико-психологічного, факультету підготовки лікарів для Збройних сил України.

Основними напрямками роботи наукового гуртка є актуальні проблеми медичної біології як базової дисципліни природничо-наукового спрямування та сумісних дисциплін, а саме проблеми цитогенетики, нейробіології, нанотехнологій, адаптації особистості, біоетики. Значна увага приділяється також медико-екологічним питанням.

Формами роботи є аналіз наукової літератури з актуальних проблем біології, творчі звіти студентів на засіданнях гуртка та їх обговорення, участь у науково-практичних конференціях, публікація результатів наукових робіт студентів-гуртківців у наукових журналах та збірниках наукових праць, підготовка студентів-гуртківців до участі у наукових конференціях, підготовка студентів до вступу у студентське наукове товариство імені О.А. Киселя.

Науково-дослідницька діяльність студентів відбувається у декілька етапів, а саме планування, виконання наукових досліджень згідно обраної тематики, оформлення результатів досліджень, статистична обробка даних. Засідання студентського наукового гуртка проводяться згідно плану, а саме перше засідання – установче, на якому окреслюються напрями та теми науково-дослідницької роботи кафедри, знайомство з планом роботи гуртка; надалі відбувається знайомство гуртківців з вимогами щодо усної доповіді, публікацій

тез доповідей, а також з планом науково-практичних конференцій; розглядаються та обговорюються напрямки та теми наукового пошуку; відбуваються творчі звіти за обраними темами наукових робіт; наприкінці року проходить підсумкове засідання.

Провідна роль у залученні студентів-медиків до науково-дослідницької діяльності належить саме викладачу вищої школи. Тому викладачі кафедри біології на ранніх етапах навчання студентів у вищому медичному закладі IV рівня акредитації працюють над мотиваційною складовою щодо перспектив наукових досліджень із майбутніми медиками. Здійснення наукового пошуку, починаючи з першого року навчання, опановуючи навчальний матеріал на кафедрах природничо-наукового спрямування є актуальним та доцільним, оскільки забезпечує раннє обрання студентом наукового напрямку, професійне та фахове зростання особистості майбутнього працівника медичної сфери. Слід відзначити також, що завданням педагога є не тільки спонукання до наукової діяльності обдарованих, зацікавлених науковим пошуком, креативних студентів, спрямованих на подальший професійний ріст, але й розкриття творчого потенціалу, розвитку творчих здібностей у тих студентів, які ще не виявляють високої активності.

Важливим напрямком творчого пошуку студентів-гуртківців є медико-екологічний. Проблеми гуманістичних цінностей, впливу зовнішнього середовища на здоров'я людини, проблеми якості питної води та продуктів харчування, утилізації промислових та побутових відходів, адаптаційних можливостей індивідууму до довкілля та соціуму, проблеми біоетики, проблеми адаптації людини до умов професійної діяльності, проблеми спадкових хвороб, тривалості життя та проблеми довголіття викликають у студентів неабиякий інтерес.

Під час роботи студента над медико-екологічною проблемою, науковому керівнику доцільно спиратися на життєвий досвід студента, його ставлення до довкілля. Також важливо, здійснюючи наукове керівництво, виступаючи у ролі консультанта, спрямовувати студентів-гуртківців до самостійного аналізу медико-екологічної проблеми, пошуку та вивчення відповідних наукових літературних

джерел, спонукати їх до саморозвитку, самовдосконалення. Науковому керівнику необхідно звертати увагу на розвиток почуттєвої сфери, моральних, етичних, естетичних почуттів, медико-екологічної компетентності та культури студента – майбутнього лікаря.

Викладачу слід створювати адекватні, комфортні умови для всебічного гармонійного розвитку особистості студента, реалізації особистісного потенціалу, враховуючи її індивідуально-типологічні риси, нахили, здібності і інтереси.

Важливо також сформувати у членів студентського наукового гуртка усвідомлення свого місця в екосистемі, природоцентричне бачення людини в біосфері, розуміння медико-екологічного значення рослинного і тваринного світу місцевості, де мешкають студенти [3-6; 7; 8; 13].

Ще одним не простим завданням педагога має стати вироблення у студента-медика мотивації розв'язувати проблемні медико-екологічні ситуаційні завдання, прогнозувати наслідки, виявляти ініціативу, сприяти вирішенню екологічних проблем сьогодення. Потрібно навчити молоду людину у природному середовищі спостереженню.

Під час лекційних та практичних занять з медичної біології, а також у позааудиторний час доцільно нагадувати молодим людям про моральну відповідальність перед майбутніми поколіннями за недбале ставлення до природних ресурсів [11].

Отже, до викладача вищого навчального закладу, зокрема, до керівника наукового студентського гуртка висувуються певні вимоги. Саме педагог-наставник має сформувати адекватне уявлення студента-медика про роль науково-дослідницької діяльності в його особистому та професійному житті. Від педагогічної та фахової майстерності, комунікативних вмінь викладача залежить чи стане науковий пошук задоволенням та потребою студента-майбутнього лікаря [10]. Через позитивне ставлення викладача до предмету у студента-першокурсника виникає та закріплюється інтерес до професії лікаря, з'являється впевненість у правильності власного вибору, мотивація щодо опанування базовими дисциплінами природничо-наукового спрямування, а згодом і клінічними

дисциплінами, зацікавленість новими досягненнями у сучасному вітчизняному та зарубіжному науковому світі [10]. Також викладач вищої школи створює адекватні умови, ситуацію успіху для творчого розвитку особистості студента. Враховуючи індивідуальні особливості, здібності та інтереси молодшої людини, керівник наукового гуртка максимально розкриває потенційні можливості особистості. Він сприяє становленню лікаря-професіонала, готує студента до виконання професійних, соціальних та громадських обов'язків як активного члена суспільства. Особистість викладача може бути прикладом для студента, оскільки власною поведінкою, своїм ставленням до людей, професійної та наукової діяльності педагог мотивує студента до пошукової діяльності. Суб'єкт – суб'єктна взаємодія викладача і студента при виконанні ним науково-дослідницької роботи сприяє підвищенню працездатності молодшої людини, згуртуванню колективу наукового гуртка, співробітництву та партнерству [9]. Під керівництвом викладача студента-майбутнього фахівця галузі охорони здоров'я формуються мотиваційні, пізнавальні, емоційні властивості особистості, поступово відбувається його соціалізація на рівні мікрогрупи, а згодом і суспільства.

Висновки. Отже, в процесі позааудиторної діяльності студента-медика викладачу доцільно формувати у свідомості молодих людей потребу та бачення гармонізації взаємовідносин окремої особистості як члена суспільства і природи, прищеплювати моральні, етичні, естетичні навички у ставленні до довкілля, потребу у систематичному удосконаленні життєвої та фахової компетентності; використання екологічних знань, переконань в усіх сферах майбутньої професійної діяльності.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є удосконалення технологій сучасної фахової підготовки спеціаліста медичної сфери у контексті ціннісного ставлення студентської молоді до природи.

Список використаних джерел

1. Бех І. Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів загальноосвітньої школи // І. Бех, Н. Ганнусенко, К. Чорна // Українське релігієзнавство. – 2005. №4 (36) Тематичний випуск: «Мораль. Релігія. Освіта» Збірник наукових статей і матеріалів.

– С. 265-281. 2. Евдокимов А.К. Научно-исследовательская деятельность в высшей школе. Доклады Педагогического симпозиума «проблемы молодежного научного творчества». / А.К. Евдокимов. – М.: РОО «НТА АПФН», 2002. – С. 12-16. 3. Екологічна енциклопедія: У 3 т. / Редколегія: А.В. Толстоухов (головний редактор) та ін. – К.: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2006. – Т.1: А-Е. 430 с. 4. Екологічна енциклопедія : У 3 т. / Редколегія: А.В. Толстоухов (головний редактор) та ін. – К.: ТОВ « Центр екологічної освіти та інформації», 2007. – Т.2: Є-Н. – 415 с. 5. Екологічна енциклопедія : У 3 т. / Редколегія: А.В. Толстоухов (головний редактор) та ін. – К.: ТОВ « Центр екологічної освіти та інформації», 2008. – Т.3: О-Я. – 472 с. – С. 53-54. 6. Збірник завдань для підготовки до тестового екзамену з природничо-наукових дисциплін «Крок-1. Стоматологія» / Кол. авторів; за ред. В.Ф. Москаленка, О.П. Волосоголовця, І.Є. Булах, О.П. Яворовського, О.В. Романенка, Л.І. Остапюк. – К.: Медицина, 2004. – 312 с. 7. Медична біологія. Підручник [В. П. Пішак, Ю. І. Бажора, Ш. Б. Брагін, З. Д. Воробець, С. І. Дубінін, Г. Ф. Жегунов, Л. Є. Ковальчук, В. О. Корольов, О. В. Костильов, Н. А. Кулікова, Р. П. Піскун, О. В. Романенко, О. Г. Слісаренко, М. В. Стеблик, С. М. Федченко]; за ред. В. П. Пішака, Ю. І. Бажори [Видання 2-ге; перероблене і доповнене] – Вінниця: НОВА КНИГА, 2009. – 608с. 8. Медична біологія. Посібник з практичних занять / О.В. Романенко, М.Г. Кравчук, В. М. Грінкевич та ін.; за ред. О.В. Романенка. – К.: Здоров'я, 2005. – 372 с. 9. Погоріла І.О. Модель професійної діяльності викладача в системі вищої медичної освіти // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін в медичних освітніх закладах (біологія, фізика, хімія, психологія та педагогіка): Матеріали Міжрегіональної науково-методичної конференції, 26-27 травня 2010 р. / І.О. Погоріла, О.В. Романенко – Харків: МіФ, 2010. – С. 19-21. 10. Погоріла І.О. Особливості організації роботи з обдарованою студентською молоддю // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [«Методика викладання природничих дисциплін у вищій школі». XVII Каришинські читання], (Полтава, 27-28 травня 2010 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка / заг. ред. проф. М.В. Гриньової / І.О. Погоріла, О.В. Романенко – Полтава: Астрія, 2010. – С.159. 11. Погоріла І.О. Психолого-педагогічні аспекти організації екологічної освіти у вищих навчальних закладах. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: «Екологія: вчені у вирішенні проблем науки, освіти і практики», 24-25 травня 2007 р.» / І.О. Погоріла, О.В. Романенко. – Житомир, 2007. – С. – 230-233. 12. Романенко О.В. Основи екології: Навчальний посібник / Романенко О.В., Костильов О.В. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 150 с.

к.п.н., доцент Погоріла І.О.

+38(095)6030356

pogorely@akson45.kiev.ua

Член-кореспондент НАН України,

д.биол.н, професор Романенко О.В.

+38(044)4544995, bio@nmu.kiev.ua

ROŚLINY TRUJĄCE W TRAKCIE BIOLOGII MEDYCZNEJ I TWORZENIA BIOLOGICZNEJ KOMPETENCJI UCZNIÓW

ОТРУЙНІ РОСЛИНИ В КУРСІ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ І ФОРМУВАННЯ БІОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТА

Pogorila I.O., Romanenko O.V. Poisonous plants in the course of medical biology and the formation of biological competence in students.

**Fundacja Central European Academy Studies and Certification (CEASC),
Polska
Wyższa Szkoła Informatyki i Umiejętności (WSIU),
Łódź, Polska**

**NOWOCZESNA EDUKACJA:
FILOZOFIA, INNOWACJA, DOŚWIADCZENIE**

Nr1 (2015)

**Łódź
Wyższa Szkoła Informatyki i Umiejętności
2015
ISBN 978-83-60282-31-1**